

Bali paketi WTO'nun TAP - TPP ve TTIP ye Tepkisi mi?

Prof.Dr. Sema Kalayciođlu

Ayın ilk haftasında Bali'de toplanan 159 ÷lke ticaret bakanları, adeta TAP, TPP ve TTIP ye yerinde bir tepki gösterdi. Kim demiş WTO Doha Round'u öldü veya tarihin tozlu rafları arasındaki seçkin yerini aldı diye?

“Yıkılmadım. Ayaktayım” Mesajı

Safların bir kez daha kendini belli ettiği WTO Bali toplantısının temel gündemi, önce yine dünya ticaretini teşvik etmektir. Ama bu defa özellikle Hindistan'ın yaptığı yoğun kulis faaliyetleri ile, ticaretin önünü açacak olan tarif indirimleri, bürokratik kolaylık reformları reçetelendirilirken, dünyanın en fakir çiftçilerinin korunması hususu bir adım öne çıktı. Bence bu kendi başına TAP, TPP ve TTIP nin iddialı çıkışına gösterilen doğal bir tepkiydi.

9. Bali Bakanlar toplantısında belki de WTO ilk “en geniş kapsamlı” ticaret paketini şekillendirdi. Bunlar hep TAP, TPP ve TTIP sayesinde oldu. **12 yıldan bu yana can çekişen Doha Ticaret Görüşmeleri adeta küllerinden yeniden doğdu.**

Obama Castro'nun Elini Boşuna mı Sıktı?

Uzun bir çalışma gününü kaplamıştı toplantı. Gecenin geç saatlerine kadar dizdize bizbize tartıştı taraflar. Gümrük tarifeleri daha da indirilecek, gümrük işlemleri üyelerin tümünde daha da basitleştirilecek ve şeffaflaştırılacak, liman ve sınır karakollarındaki yolsuzluğun önü alınacak. Tabii söylemesi ve kaleme alması, yapılmasından kolay işler. Ama Kuba ve 3 yandaşı Latin Amerika ülkesi, anlaşmanın son paragrafında yer alan ve ABD nin Kuba'ya uygulamakta olduğu ticaret ambargosunun devamını güvence altına alan ifadelere itiraz etti. Toplantı program dışında, bir ilave güne uzadı.

Affetmek büyüklüğün bir parçasıdır dememişler boşuna. ABD İran'ı daha ne kadar tek ayak üstünde cezalı tutabilirdi ki **Kuba'yı** tutsun? Evet **bu yıl ABD nin günah çıkartma ve affetme yılı galiba. Belki bundan dolayı da** ABD ticaret sekreterinin Bali'deki müsamahalı yaklaşımı, Mandela'nın cenaze törenine de yansıdı. Yumuşama büyük bir liderin göğze yükselen ruhuna atfedildi. Ama Obama ve Castro'nun tarihi el sıkışması, herhalde WTO'nun ihmal edemeyeceği Karaip'ler ticaretinin, etkisinde kalmış olmalıydı.

“Eldeki 1 Kuş, havadaki 3 Kuştan Evladır”

Yeni WTO yılbaşı paketi geleneksel Doha Ticaret Görüşmelerine göre, 4 alanda ilerleme atağı yapıyor: **Ticaret Kolaylaştırma; Tarım; Pamuk üretimi ve En az Gelişmiş Ülkelerin sorunları. Daha konular halledilmeden havada dünya ekonomisinin 1 trilyon Dolar’lık bir ivme kazanacağını iddia ediyorlar.** Bunu bizzat WTO başkanı Azavedo söylüyor. Kimler hesaplamış, nasıl hesaplamış belli değil. Ama telaffuz edilen rakam, TAP, TPP ve TTIP iddiasını bıçak sırtı ile aşıyor. **Sorarım size eldeki kuşu mu istersiniz? Yoksa havadaki üç kuşu mu kovalarsınız? Risk alınmayacak ortamlarda, bir çok kişi birinciden yana tercih gösterir. Bu bile bana WTO in, TAP, TPP ve TTIP out dedirtecek bir gelişme.** Üstelik öyle 2015 veya 2027 gibi uzun vade değil, sadece 12 aylık bir süre düşünülüyor masa üzerindeki belgeyi uygulamaya sokmak için.

“Bu Paket sadece bir Başlangıç. Sonuç Değil”

Dedi gözleri yaşlarla dolan heyecanlı Azavedo. Neredeyse herkes birbirine sarılıp ağlayacaktı. Bence bu heyecan, bu dayanışma ruhu, bu affedicilik ve gövde gösterisi, hep TAP, TPP ve TTIP in sisteme telkin ettiği reform zorunluluğu, aba altından gösterdiği sopa ve WTO ya verdiği hayat öpücüğü. Öyle bir öpücük ki, verdiği nefes kendi ciğerlerindeki oksijeni tüketebilir. Ama henüz özellikle en az gelişmiş ülke için gıda güvenliği ve piyasalara standartları gözetmeksizin girme kolaylığı nasıl sağlanacak belli değil. 10 alanda ticaret kolaylaştırılması bekleniyor.

“Kervan Yolda Düzülür” Mantiği mi?

WTO Bali’de TAP, TPP ve TTIP ye bir gol attı mı, atmadı mı? Bence attı. WTO 4 başı mamur bir kuruluş. Yeri belli, yurdu belli. Üzerinde çoktaan uzlaşma olmuş. Bir iki pürüz yolda halledilir nasılsa değil mi ama? Pakete ilk giren ve dikkate alınan itiraz, serbest ticarete rağmen gıda güvenliğini sağlamak için tarım desteklerinin devamı konusunda Hindistan’ın önerisi oldu. Gıda destekleri kesilmeyecek. Tahıl dağları oluşsa da, sütler nehir gibi aksa da devam edecek. Bu zaten AB nin de işine gelmiyor mu? Onlar AB bütçesinden tarıma ayrılan payın yüksekliğinden ne kadar şikayet ederlerse etsinler, statüko’nun belli ölçüde devamını engelleyebiliyorlar mı? Ya ABD tarım ve tarımsal istihdamı canlandırmak için aynı şeyi yapmak zorunda değil mi? TAP, TPP ve TTIP bunu yapabilir mi? Belki. Ama belli değil. **Ama WTO Bali’de uzlaştı bile. İş birlikte yola yeniden düşmeye kaldı.**

Azavedo'nun Gözyaşları, Timsahın Gözyaşları mı?

Bilmem? Ama WTO üyeleri arasındaki ve kuruma duyulan güven bunalımını tedavi etmek için değerli olduğu kesin. Mandela'nın cenaze töreninde, tevekkeli tüm muhterem zevat pür neşeydi. Evet o görüntüleri, Güney Afrika halkınının, kurtarıcı liderlerini "asude bahar ülkesi" ne yollarken ki rengarenk neş'eleri ile kıyaslamak mümkün değildi. Ama ticaret bakanları Bali'den birbirine daha sıkı yapışarak(**Bali ile yapıştırılmışcasına**) dönen devlet başkanlarının yeniden kazandığı özgüveni de yansıtmaları bakımından önemliydi. Tüm resmi katılımcılar, özellikle WTO dışında yeni bölgesel veya ikili anlaşma planlarının yapıldığı şu günlerde, Bali Paketinin güven tazelediğini kabul etti.

Çin'in Tercihi Çok Önemli

Hala "**koşullu en fazla kayırılan ülke(Conditional Most Favored Nation)**" statüsünü aşamayan Çin'in bile, canlanan Doha'yı desteklemesi, dünyanın 2 numaralı ticaret devinin de TAP, TPP ve TTIP karşı koyduğu zımnî çekinceyi göstermesi açısından önemli oldu bence. Başka söze gerek var mı acaba? Ama şunu da ilave edeyim, bu arada Çin 4 temel Afrika'lı pamuk üreticisi ülke ile daha yakın işbirliği yapacağını da bu vesile ile açıklayarak, hem onlara güven verdi, hem oyunu adil ve şeffaf oynadığını gösterdi, hem de dünya ticaretindeki sesini kulaklara bir kez daha ve yerinden duyurdu.